

64

Наша сутність наскрізь рентгенована Майданом

Головою Національної спілки письменників України на позачерговому з'їзді цієї творчої організації обрано відомого публіциста, прозаїка й поета Михайла СИДОРЖЕВСЬКОГО. Ексклюзивне інтерв'ю для «Віча» в нового очільника НСПУ взяв лауреат Міжнародної премії імені Володимира Винниченка Микола СЛАВИНСЬКИЙ.

У сьомому поколінні – козацький сотник Сидір

– Лідерство для вас – риса генетична, успадкована чи набута? Як вона утверджувалася на перехрестях повсякдення?

– Лідерство, певно, не тотожне моєму внутрішньому стану. Адже я інтроверт, і мені цікавіша внутрішня енергетика, її розвиток, зростання. А лідер мусить бути насамперед екстравертом, бо його дія спрямована назовні, до людей.

Так склалося в житті, що довелося «ввімкнути» ті якості, які в мені перебували в «латентному» стані. Вийти з оболонки «я в собі» й змусити себе діяти в інтересах гурту, зокрема письменницької громади.

Чимало цінного почерпнув із трактату Лао Цзи про Даолідера. Власне, впродовж багатьох років це моя «настільна» книжка. Думаю, що місія лідера для мене – риса генетична. Мій пращур у сьомому поколінні – козацький сотник Сидір. Мій дід Сергій Оксентійович теж був, наскільки я розумію, харизматичною особистістю, кавалером трьох Георгіївських хрестів, прожив складне, драматичне життя: репресований у 1930 році як «куркуль», дав своїм ді-

тям, зокрема моєму батькові, приклад чесного життя. Зрештою, як і мої покійний тато і мама, дід Сергій став таким прикладом і для мене.

– Що найголовніше для вас у пам'яті й душі роду?

– Честь, цей рудимент теперішніх часів, спотворених суспільними мутантами, які міркують лише категоріями «бабла». Це така кара Господня для них уготована. Хоча мутанти не розуміють цього й ніколи вже не зрозуміють, навіть у час війни, як зараз, навіть на смертному одрі. Вони «сконструйовані» Всевишнім як застереження для всіх нас: ось, люди, дивіться, куди веде ампутація божественного начала в людині, ось куди веде затьмарення душі.

– Що для вас означає бути українцем?

– Для мене особисто це означає бути собою. Незалежно від часу – і сьогодні, і вчора, і завтра. Звісно, сьогодні – час особливий, і наші людські якості, наша сутність наскрізь рентгеновані Майданом і війною. Події, які відбулися в Києві й на майданах багатьох українських міст, – це спроба суспільства самоочис-

титися від гидоти, що нині домінує. Любов до Вітчизни – це апіорі, це самозрозуміла істина, яка не потребує жодних доказів. І навпаки, ненависть чи презирство до своєї Вітчизни – це клініка, не сумісна з людським еством.

– Який, на ваш погляд, нинішній соціальний статус творчої інтелігенції?

– Ганебний. Хоча, якщо відверто, то це загалом відповідає авторитету творчої інтелігенції в суспільстві. Сьогодні домінують культ сили, часто грубої сили, і до головних суспільних чеснот аж ніяк не належать питання культури, інтелекту, освіченості, вихованості. Це фактично сталінсько-путінська або зеківсько-гебітська система координат: «грамотний очкарик» – лох, лузер, невдаха. Сила права фактично повсюдно поступається перед правом сили. Проте, на жаль, ні держава (чиновники) цього не розуміє, і на суспільстві немає запиту на зміну ганебного становища творчої інтелігенції. Зрештою, й ми самі далеко не завжди адекватні тим викликам, які стоять перед суспільством.

Характерники – це ті самі йоги

– «Хто ж він, Михайло Сидоржевський? Чарівник? Характерник?» – запитує Петро Перебийніс у передмові до вашої поетичної збірки «Навіл між обома світами». Як би ви самі відповіли на це запитання?

– Звісно, не чарівник. Це більше стосується майстрів оригінального жанру. Щодо характерника, то, наскільки знаю, цей термін використовується стосовно енергетично надзвичайно сильних особистостей. Я трохи, на аматорському рівні, знаю на езотериці, на східній філософії. Багато перечитав літератури на тему буддизму, тибетської йоги.

Так от, українські характерники – це ті самі йоги, що вміють керувати своєю енергетикою. Звісно, я на цій дорозі – лише скромний початківець, учень, який зробив кілька кроків. Ця дорога, власне, і є ми самі, наш духовний вимір.

– У чому полягає покликання письменника?

– Мабуть, у тому, аби розказати читачеві те, що письменник знає. Розказати в сюжетах, історіях, образах... Якщо це робить талановитий майстер слова, тоді читачеві цікаво, якщо графоман – мовлене слово, як полова, як сміття... Чому ж так, адже, здавалося б, будівельний матері-

ал для обох однаковий, та в одного слово бринить, а в другого – як зжоване ключчя? Не знаю. Саме в цьому й загадка таланту – творчої іскри, якою Господь винагороджує чомусь вибірково... А ще, певно, покликання в тому, аби спонукати читача замислитися, стати кращим, змусити його співпереживати. Власне, наблизити до Бога... На жаль, теперішні непоодинокі письменники витрачають свій хист із протилежною метою, старанно опрацьовуючи людський низ, обслуговуючи якісь інстинкти, викоплюючи з глибин людської самості приналежне лукавому, що є, певно, в кожному з нас, проте в од-

ного спить, згорнута в клубок, а в іншого – як спрут гігантський, який пожирає людину, спалює її душу...

– Що для вас значать такі різні, але, думається, взаємопов'язані поняття, як воля, свобода й творча свобода?

– Воля в моєму розумінні – значно глибинніше поняття, ніж свобода, котра первісно мала, здається, вузке значення. В українській мові минулих століть навіряд чи цей термін використовувався. На відміну від універсального терміна «воля», оспіваного у фольклорі. Втім, нині нерідко «воля» сприймається як синонім «свободи». А що таке «творча свобода»? Можливо, у соціально-політичному розумінні це відсутність цензури, а також відсутність страху покарання за вільнодумство.

Мені імпонують тексти «три Д»

– Коли прийшов до вас перший образний рядок?

– Мені імпонують тексти «три Д»... Складні, поліфонічні, багатозначні, із прихованим «малюнком у глибині», із підтекстом, що простує, як кров через бинти... Між іншим, свій «перший образний рядок» пам'ятаю. Мені було, мабуть, років сім чи вісім, але тут не хочу його повторювати, адже це не має ніякого значення. Намагався віршувати й згодом, у старших класах... Власне, це тривало до першого курсу університету, а потім, слава Богу, вистачило розуму покинути римування. Натомість мене надовго поглинула журналістика, яка дає дисципліну слова. Однак десь у глибині душі тліло невистояне бажання писати не лише статті. Терпляче чекав, коли Господь дасть мені усвідомлення й спрямує мої скромні зусилля в тому напрямі, де зможу найкраще реалізувати свої можливості. Бо тривалий час я працював як журналіст, головний редактор різних видань. Хоча писав різні тексти – і поетичні, і прозові давно. Але ніде їх не публікував. Так, писалося те, що лягало на душу – якісь шматки, фрагменти... Але при цьому я дуже багато читав, починаючи з дитинства. Неймовірно багато – без перебільшення, це сотні книжок, переважно пригодницьких. Перше серйозне прочитання – «Мартін Іден» Джека Лондона. Мені тоді було вісімнадцять років. Ця річ справила на мене надзвичайне враження: в ній прочитав те, що, як виявилось, ховалося на дні моєї душі, було суголосним моїм потаємним бажанням: шлях творчої людини до самореалізації як письменника. Тоді ж я став користуватися так званим зірковим методом читання: знаходив у одній книжці згадку чи посилання на якусь іншу... Таким чином долучився до світової класики (кажу тільки про прозу), перечитав

– Поезія, проза, публіцистика... Чи не виникає у вас бажання в якийсь спосіб «покінчити» з цією творчою розтроеністю?

– Ні, не виникає. Це моє життя, і пишу я не зі спонуки, а – в радість. Це ж не «шкло місити» (тобто займатися важкою нелюбою роботою – в нас так у селі казали раніше).

– Якого героя хотіли б побачити в сучасній українській прозі?

– Важко не те що знайти образ якогось «позитивного героя», а взагалі самому намацати стежку, яка виведе до «храму». Наведу приклад. Ось як сьогодні ставитися до радикальних критиків нової влади? З одного боку, її є за що сварити. З другого боку, критикувати владу – це лити воду на путінський млин... Як протиснутися між цією Сциллою й Харибдою української дійсності?

її в юності дуже багато. І тепер, коли беру до рук якусь чергову розхвалену в таблоїдах і деякими нашими самопроголошеними сірими кулуарними кардиналами чи літературними гуру писанину когось із теперішніх «модних», то змушую себе стримуватися, щоб не сказати всього, що міг би...

Перша моя книжка побачила світ 2005 року. Це була поетична збірка «Навпіл між обома світами», до якої увійшли вірші, написані впродовж 1998 – 1999 років. Такий був період у моєму житті, так писалося. Хоча, коли нотував рядки, про книжку не думав. Працюючи заступником головного редактора «Літературної України», відважився показати їх тодішньому головному редактору видання Петрові Перебийносу. Він, прочитавши, порадив опублікувати ліричні мініатюри в газеті, а також видати окремою книжкою. До речі, і передмову до цієї книжки написав Петро Мойсейович, за що я йому дуже вдячний. Узагалі саме цей поет належить до тих кількох людей у житті, які вплинули на мене безпосередньо – у моєму становленні як письменника.

– Як ставитися до поезії без розділових знаків?

– Для мене поезія ділиться не за формальними ознаками й не за наявністю чи відсутністю рими. У верліброваній поезії – купи сміття й халтури, втім, не менше цього добра і в римованій поезії. Відсоток графоманів, певно, приблизно однаковий в обох «категоріях». Для мене визначальне в поезії інше: тембр її звучання, суголосність із найчутливішими станами душі...

– В одному з ваших віршів є таке прохання: «Від долі невдячної // захисти». До кого звертається? Чого найбільше остерегається?

Хто нині герой – той, хто знову кличе на барикади, до третього Майдану, який може стати для нас апокаліптичним, чи той, хто пропонує терпіти?

– Чи відчували ви колись біль ураженого самолюбства?

– Пам'ятаю себе малим нерідко в стані саме «ураженого самолюбства». Дякувати Богові, що я, здається, майже зумів позбутися цих комплексів. У якийсь момент життя почав інтуїтивно відчувати: якщо хочеш чогось досягти в житті, навчись гамувати свої емоції, контролювати себе. Згодом довідався, що саме ці принципи лежать в основі східної «науки мудрості й любові» – йоги. Зрештою, цього навчав людей і Христос. На жаль, істини, проповідовані Ним, значною мірою покриті шарами церковних догматів і схоластики, але це вже інша тема...

Михайло Сидоржевський, Інна Квурт і Віктор Баранов

– Я вірю в Бога. Я знаю, яка це потужна, яка це світла енергетика – віра. Вона підносить, додає впевненості, спокою, внутрішньої гармонії й гармонії зі світом. Якщо налаштуєш свою енергетику на хвилю світлої Сили, це зміцнює дух. Найкраще таке робити за допомогою молитви, медитації, є й інші «прийоми», що допомагають концентруватися, водночас даючи спокійну впевненість. У комплексі це дає змогу практично в будь-якій життєвій ситуації знаходити правильне рішення.

– І це перевірено в гостросюжетних епізодах у вашому житті?

– Намагаюся уникати зайвих екстримів, хоча й не завжди вдається. Досі Бог милував – розв'язки деяких ситуацій, за певних обставин могли бути інакшими. Так, у Москві двічі потрапляв до рук вокзальних бандитів. Кілька разів Господь милував від трагедії. Були й інші важкі ситуації, про які не хочу згадувати. Та по роботі й загалом у житті, звісно, доводиться спілкуватися з багатьма людьми, не завжди налаштованими доброзичливо, котрі лише радіють чужій помилці. Тож намагаюся не робити їм такої приємності.

Вартові імунної системи

– Хто вас розуміє з півслова?

– Дружина Люба. І ще мама, котра «зчитує» так, що й нічого не треба пояснювати. З дружиною в нас стільки спільного, що вона відчуває мене, мій настрій, мій стан. Іноді це може й дратувати, але здебільшого – на радість. Адже насправді ми самотні в цьому світі, навіть незважаючи на біологію й соціум, і нам хочеться хоч якось погасити тугу цієї самотності.

Нерідко, заехавшись у веремії столичних повсякденних клопотів, буквально фізично відчуваю потребу втекти в село, бодай на два дні – перевести подих, зробити паузу, озирнутися пообч... Рідне село Старий Солотвин на Житомирщині – більше ніж мала батьківщина. Там мені комфортно. Там земля моїх батьків, дідів і прадідів. Тата вже немає. Мама пересувається з допомогою табуретки. Люблю працювати по господарству, поратися коло землі, у саду, де більшість із десятиків найменувань різних плодових дерев і кущів посадив я. Такі скромні радощі насправді дуже потрібні. Певно, вони оберігають імунну систему, заряджають позитивною енергетикою, що впливає на здатність діяти в жорстких умовах нашого повсякдення, аналізувати й приймати оптимальні рішення.

– Вишгород для вас – це...

– Місце проживання. Затишне містечко, мені в ньому подобається. Влітку воно перетворюється на розкішний сад. На вулицях росте багато фруктових дерев – сливи, шовковиці, груші... Але найбільше в місті абрикосів. Щороку наприкінці квітня вулиці залиті неймо-

вірним білим цвітом... Дуже красиво. Поруч – Дніпро, Київське море. Щоправда, до Дніпра не так просто тепер підступитися – нувориші геть запаскудили береги, проте все ж є місця, куди наші доморощені *homo mutantus* ще не добралися. Влітку намагаюся розпочинати день із купання в Дніпрі...

– А Київ?

– Місто, яке мені енергетично близьке, де я перебуваю під подвійним захистом – архістратиґа Михайла й астрологічного знака Тельця (як Михайло і як Телець за знаком зодіаку). У Києві відчуваю внутрішній комфорт, дарма що тут відбувається стільки різних подій. Ще змалку, коли пас корів на полі чи полов бур'ян на городі, не мав сумніву, що зрештою мешкатиму в Києві. До речі, мій «роман» зі столицею має кілька етапів. Спершу тут навчався й закінчив університет, факультет журналістики (1980–1985 роки). Повернувся до Житомира, де ще перед службою в армії закінчив автошляховий технікум. Працював сім років у тамтешніх газетах, а 1992 року знову подався до Києва – на запрошення однієї партії. Редагував газету «Самостійна Україна». Але за сімейними обставинами через рік мусив знову повертатися до Житомира. І лише в травні 1998 року, в сорокарічному віці, з третьої спроби, остаточно переїхав до столиці, за кілька років забравши з собою сім'ю.

– Даруйте, а козацькі вуса завели як нащадок Сидора?

– Я їх не заводив – вони самі вирости. Вуса почали пробиватися, коли я навчався в класі

п'ятому-шостому. Звідтоді не голив, за винятком служби у війську; півтора року ходив без вусів, відтак знову вже був вусатий, отож коли моя мама каже, що й не пам'ятає мене без вусів, то це таки правда. Чому завів? Мабуть, спадкове. Хоч мій батько вусів не носив, але дід Сергій на всіх фотографіях, що збереглися, вусатий. Хочеться вірити, що і мій прадід Оксентій, і прапрадід Сава, не кажучи вже про сотника Сидора, носили вуса. Така-от генетика в нашому роду.

– Який гріх вважаєте найтяжчим?

– У Святому Письмі про це все сказано. Мені нічого додати.

– За гороскопом ви – Телець. Як ставитеся до астрологічних віщувань?

– Так, я – типовий Телець, носій основних рис цього знака зодіаку. Якийсь час особливо захоплювався астрологією, навіть пробував сам щось вираховувати, але то виявилось досить марудною справою, і я покинув ту науку. До астрологічних прогнозів, які нині друкують де завгодно, ставлюся з почуттям гумору: «все врут календари». Воднораз існує серйозна література про астрологію, де можна знайти багато чого цікавого.

– Які провокаційні запитання ви не побоялися б поставити собі?

– Чи боїшся Бога за гріхи твої? Чи вистачить духу покаятися в усіх своїх гріхах? Я запитую себе про це, однак відповіді не знаходжу.

– Дякую за відвертість.

Дати

січень
1615

Перша друкарня на березі Дніпра

Чотириста років тому за наказом архімандрита Єлисея Плетенецького на території Києво-Печерської лаври побудували першу друкарню міста над Дніпром. Облаштували її ченці, яким допомагали реставратори головного лаврського храму – Свято-Успенського собору. Обладнання закупили у львівського єпископа Гедеона Балабана та його сина Федора. Сталося це 1615 року, коли запорозькі козаки здійснили морський похід на Стамбул, у Мадриді вийшло перше видання другої частини «Дон Кіхота» Сервантеса, а Галілео Галілей поїхав до Рима захищати теорію Коперника.

Першою книжкою, надрукованою на найкращому тогочасному обладнанні, став «Часослов» (1616). Невелике за форматом видання відкривалося передмовою Єлисея Плетенецького й мало понад двісті сторінок. Згодом почали з'являтися світські видання. Виходили вони латиною, староруською книжною та польською мовами.

Топографія Києво-Печерської Лаври, сх. західної сторони.

Перша будівля Лаврської друкарні була дерев'яною. Згодом звели одноповерхову цегляну споруду. Після пожежі 1718-го її відновили й надбудували другий дерев'яний поверх. Східну частину корпусу, що мав терасу та чавунний балкон, неодноразово відвідував Тарас Шевченко. Востаннє друкарню, оформлену за канонами українського бароко, відреставрували 1880 року.

Для забезпечення друкарні папером у Радомишлі спорудили паперову фабрику (папірню). Видані на високому поліграфічному рівні книжки поширювалися в Австрії, Білорусі, Валахії, Греції, Молдові та інших країнах. Серед найвідоміших видань – «Лексикон» Павми Беринди (1627), «Києво-Печерський патерик» (1661) та «Синопис» (1674), автором якого вважають Інокентія Гізеля. Упродовж свого існування (припинила діяльність 1918 року) друкарня сприяла розвитку науки та освіти в Україні.